

Рівненський державний гуманітарний університет
Філологічний факультет
Кафедра української та зарубіжної літератури

ДИПЛОМНА РОБОТА
ступеня «магістр»
на тему
«Моделі героїв у жіночих творах вікторіанської епохи»

Виконала: студентка VI курсу,
групи ІМ-62
напряму підготовки (спеціальності)
014 «Середня освіта. Англійська мова і
зарубіжна література»

Боюка Юлія Петрівна

Керівник:

к.філол. н., доц. Сніжана НЕСТЕРУК

Рецензент:

к.філол.н, доц., зав. кафедри української
літератури ЗНУ

Наталія ГОРБАЧ

АНОТАЦІЯ

У магістерській роботі проаналізовано моделі жіночих героїнь у творах англomовних письменниць вікторіанської та поствікторіанської доби. Дослідження зосереджене на проблемі художньої репрезентації жіночої самосвідомості, емансипації та трансформації соціальних і моральних ролей жінки в умовах патріархального суспільства ХІХ – початку ХХ століття. Актуальність роботи зумовлена необхідністю переосмислення жіночих образів у класичній літературі крізь призму сучасних літературознавчих підходів.

Об'єктом дослідження є твори Шарлотти Бронте «Джейн Ейр», Кейт Шопен «Історія однієї години», Шарлотти Перкінс-Гілман «Жовті шпалери» та Кетрін Менсфілд «Міс Брілл». Предметом дослідження визначено моделі героїнь, їх типологічні особливості, наративні способи зображення та символічні засоби формування жіночої ідентичності.

Метою магістерської роботи є виявлення та комплексний аналіз моделей жіночих героїнь у зазначених творах, а також з'ясування того, яким чином ці образи відображають і проблематизують домінантні соціальні, моральні та культурні норми відповідної епохи. Для досягнення поставленої мети застосовано порівняльно-історичний, біографічний, психоаналітичний методи, феміністичний літературознавчий підхід та метод текстуального аналізу.

У ході дослідження визначено основні типи жіночих образів та простежено еволюцію їх художньої репрезентації від традиційних вікторіанських моделей до модерністських форм жіночої суб'єктності. Наукова новизна роботи полягає в системному аналізі механізмів конструювання жіночої ідентичності через наратив, символіку та психологізм. Практичне значення дослідження полягає в можливості використання його результатів у курсах із зарубіжної літератури, гендерних студій та в педагогічній практиці закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: жіноча ідентичність, психологізм, гендерні студії, суб'єктність, поствікторіанська доба.

ABSTRACT

The master's thesis analyzes female character models in the works of Anglophone women writers of the Victorian and post-Victorian periods. The research focuses on the literary representation of female self-awareness, emancipation, and the transformation of women's social and moral roles within the patriarchal context of the nineteenth and early twentieth centuries. The relevance of the study is determined by the need to reinterpret female images in canonical literature through the perspective of contemporary literary approaches.

The object of the research comprises the works *Jane Eyre* by Charlotte Brontë, *The Story of an Hour* by Kate Chopin, *The Yellow Wallpaper* by Charlotte Perkins Gilman, and *Miss Brill* by Katherine Mansfield. The subject of the study includes female character models, their typological features, narrative modes of representation, and symbolic strategies of constructing female identity.

The aim of the thesis is to identify and comprehensively analyze female character models in the selected texts and to determine how these representations reflect and problematize dominant social, moral, and cultural norms of their time. The research employs a range of methods, including comparative-historical and biographical approaches, psychoanalytic interpretation, feminist literary criticism, and close textual analysis.

The study identifies the main types of female characters and traces the evolution of their literary representation from traditional Victorian models to modernist forms of female subjectivity. The scientific novelty of the thesis lies in a systematic analysis of the mechanisms through which female identity is constructed by means of narrative, symbolism, and psychological depth. The practical significance of the research consists in the possibility of applying its results in courses on world literature, gender studies, and in teaching practice at secondary educational institutions.

Key words: female identity, psychologism, gender studies, agency, post-Victorian era.

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
РОЗДІЛ 2. МОДЕЛІ ВІКТОРІАНСЬКИХ ГЕРОЇНЬ: ТИПОЛОГІЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА	13
2.1. Джейн Ейр як модель «рівноправної партнерки»	13
2.2. Модель «бранки» як виклик патріархату	25
2.3. Героїня-спостерігачка як наративна стратегія.....	38
РОЗДІЛ 3. ПОГЛЯД НА АРХІТЕКТОНІКУ У ВІКТОРІАНСЬКИХ ТЕКСТАХ.....	47
3.1. Конфлікт як механіка моделей героїв.....	47
3.2. Фіналізація через компроміс/трагедію/ відсутність	51
3.3. Символіка свободи і пригнічення у моделях героїнь	57
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ	67
ДОДАТОК А	67
ДОДАТОК Б.....	68
ДОДАТОК В.....	69

ВСТУП

Актуальність дослідження. Середина XIX – початок XX століття стали переломним етапом у розвитку світової літератури, коли художнє слово дедалі частіше зверталося до проблеми самосвідомості жінки, її права на свободу вибору, освіти та емоційну автономію. Цей період позначений формуванням феміністичного світогляду, який, хоча й не завжди мав відкритий характер, знаходив художнє втілення у творах письменниць, що намагалися порушити традиційні уявлення про жіночу роль у суспільстві [1]. Література стала одним із перших просторів, де жіночий голос отримав право на самовираження, а тема емансипації стала важливою складовою ідейного розвитку модерної культури.

Письменниці англomовного світу – Шарлотта Бронте, Кейт Шопен, Шарлотта Перкінс-Гілман та Кетрін Менсфілд – запропонували різні моделі осмислення жіночої незалежності, самопізнання та протистояння патріархальним нормам. Їхні твори демонструють внутрішню еволюцію жінки від соціальної покори до духовного та інтелектуального самоствердження. Зокрема, роман Ш. Бронте «Джейн Ейр» розглядається як своєрідна декларація права жінки на гідність і самоповагу [2]; оповідання К. Шопен «Історія однієї години» акцентує трагічну ціну миті свободи [3]; новела Ш. Перкінс-Гілман «Жовті шпалери» розкриває психологічні наслідки соціального пригнічення [4]; а твір К. Менсфілд «Міс Брілл» показує складну внутрішню драму самотньої жінки у світі байдужості [5].

Актуальність дослідження визначається необхідністю переосмислення образу жінки в англomовній літературі, зокрема в контексті формування нової культурної парадигми, де жіноча свідомість стає самостійним суб'єктом художнього мислення. Сучасна наука продовжує досліджувати ці процеси, проте питання міжтекстових зв'язків та інтерпретації моделі героїнь у творчості зазначених авторок залишається відкритим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеєва В. Жіночий простір: феміністичні читання. Київ: Факт, 2003. 304 с.
2. Агеєва В. Поетика жіночого письма. Київ: Факт, 2010. 256 с.
3. Гундорова Т. Фемінізм і модернізм: міжнаціональний дискурс. Київ: Критика, 2002. 272 с.
4. Гундорова Т. Кітч і література: травестії. Київ: Факт, 2008. 344 с.
5. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. Київ: Факт, 2007. 632 с.
6. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. Київ: Основи, 1992. 112 с.
7. Зборовська Н. Феміністичні роздуми. Київ: Факт, 2005. 280 с.
8. Зборовська Н. Код української літератури. Київ: Факт, 2006. 260 с.
9. Жеребкіна І. Гендер і культура. Харків: ХЦГІ, 2003. 208 с.
10. Павличко С. Феміністична критика. Київ: Основи, 1998. 304 с.
11. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. Київ: Либідь, 1999. 448 с.
12. Філоненко С. Наратив і суб'єктність: есеї з сучасної поетики. Київ: Смолоскип, 2012. 230 с.
13. Короленко О. Жіночий образ у літературі ХІХ століття. Львів: Піраміда, 2015. 180 с.
14. Адамчук С. Гендерна символіка в прозі. Київ: Наукова думка, 2016. 212 с.
15. Хромчак Н. Жіночі моделі в англійській літературі. Київ: ВЦ Аспект, 2017. 256 с.
16. Мороз В. Гендерні наративи модернізму. Київ: Академвидав, 2018. 300 с.
17. Легкий М. Вступ до літературознавства. Київ: Кондор, 2014. 328 с.
18. Білозерська Н. Жіночі студії: теорія і практика. Київ: Літопис, 2019. 240 с.
19. Ярова Н. Гендер і літературна традиція. Київ: Дух і Літера, 2020. 280 с.
20. Степанюк І. Психоаналіз у літературознавстві. Київ: Академвидав, 2013. 190с.

21. Brontë C. *Jane Eyre*. London: Smith, Elder & Co., 1847. 532 p.
22. Chopin K. *The Story of an Hour* // *Vogue Magazine*. 1894. Pp. 1-3.
23. Perkins Gilman C. *The Yellow Wallpaper* // *The New England Magazine*. 1892. Vol. 11. Pp. 647-657.
24. Mansfield K. *Miss Brill* // *The Athenaeum*. 1920. Pp. 312-315.
25. Showalter E. *A Literature of Their Own: British Women Novelists from Brontë to Lessing*. Princeton: Princeton University Press, 1977. 404 p.
26. Gilbert S. M., Gubar S. *The Madwoman in the Attic: The Woman Writer and the Nineteenth-Century Literary Imagination*. New Haven: Yale University Press, 1979. 719 p.
27. Toth E. *Kate Chopin: A Life of the Author of The Awakening*. Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1990. 528 p.
28. Walker N. *Feminist or Naturalist? The Social Context of "The Story of an Hour"* // *American Literary Realism*. 1986. Vol. 19, No. 1. Pp. 25-32.
29. Thornton L. *The Awakening as a Feminist Novel* // *American Literature*. 1981. Vol. 53, No. 1. Pp. 48-65.
30. Beer G. *Charlotte Brontë: Women and the Novel*. London: Macmillan, 1977. 221p.
31. Eagleton T. *The English Novel: An Introduction*. Oxford: Blackwell Publishing, 2005. 378 p.
32. Abrams M. H. *The Mirror and the Lamp: Romantic Theory and the Critical Tradition*. Oxford: Oxford University Press, 1971. 416 p.
33. Johnson H. *The Feminist Reading of Jane Eyre* // *Nineteenth-Century Literature*. 1992. Vol. 47, No. 3. Pp. 223-240.
34. Allen P. *The Yellow Wallpaper and Women's Mental Health* // *Feminist Studies*. 1995. Vol. 21, No. 2. Pp. 343-358.
35. Hedges E. J. *"Out at Last"? The Yellow Wallpaper and Patriarchy* // *Women's Studies*. 1976. Vol. 4, No. 1. Pp. 10-23.
36. Simpson B. *Mansfield and Modernist Silence* // *Journal of Modern Literature*. 2003. Vol. 26, No. 2. Pp. 52-69.

- 37.Kaplan C. *Sea Changes: Essays on Culture and Feminism*. London: Verso, 1986. 268 p.
- 38.Moi T. *Sexual/Textual Politics: Feminist Literary Theory*. London: Methuen, 1985. 236 p.
- 39.Plain G., Sellers S. *A History of Feminist Literary Criticism*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 344 p.
- 40.Armstrong I. *Victorian Poetry: Poetry, Poetics and Politics*. London: Routledge, 1993. 260 p.
- 41.Fuss D. *Essentially Speaking: Feminism, Nature and Difference*. London: Routledge, 1989. 200 p.
- 42.Marcus S. *Feminist Approaches to Modernism*. New York: Routledge, 1994. 284p.
- 43.Heilmann A. *New Woman Fiction: Women Writing First-Wave Feminism*. London: Palgrave Macmillan, 2000. 245 p.
- 44.Kent S. *Making Peace with the Past: Women's Writing and Feminist Criticism*. London: Routledge, 1997. 312 p.
- 45.Gilbert S. M. *Representing Women: Essays on Feminism and Literature*. New Haven: Yale University Press, 1980. 330 p.
- 46.Renk K. *Women Writing Women: An Anthology of American Literature*. Boston: Pearson, 1997. 402 p.
- 47.O'Brien S. *Katherine Mansfield: The Woman and the Writer*. London: Penguin Books, 1998. 358 p.
- 48.Cunningham V. *The Victorian Novel and Class Conflict*. London: Routledge, 1990. 301 p.
- 49.Kaplan A. *Feminist Criticism and the Social Imaginary*. London: Routledge, 1988. 251 p.
- 50.Davies S. *Emotion, Gender, and the Novel*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. 291 p.